

॥ ॐ श्री परमात्मने नमः ॥

अध्याय सतरावा ।

श्रद्धात्रयविभागयोगः ।

विश्वविकासित मुद्रा । जया सोडी तुझी योगमुद्रा । तया नमोजी गणेंद्रा । श्रीगुरुराया ॥ १ ॥
त्रिगुणत्रिपुरी वेढिला । जीवत्वदुर्गी आडिला । तो आत्मशंभूने सोडविला । तुझिया स्मृती ॥ २ ॥
म्हणौनि शिवेंसी कांटाळा । गुरुत्वे तूचि आगळा । तन्ही हळु मायाजळा- । माजीं तारुनि ॥ ३ ॥
जे तुझ्याविखीं मूढ । तयांलागीं तूं वक्रतुंड । ज्ञानियांसी तरी अखंड । उजूचि आहासी ॥ ४ ॥
दैविकी दिठी पाहतां सानी । तन्ही मीलनोन्मीलनीं । उत्पत्ति प्रळयो दोन्ही । लीलाचि करिसी ॥ ५ ॥
प्रवृत्तिकर्णाच्या चाळीं । उठली मदगंधानिळीं । पूजीजसी नीलोत्पलीं । जीवभृंगांच्या ॥ ६ ॥
पाठीं निवृत्तिकर्णताळें । आहाळली ते पूजा विधुळे । तेव्हां मिरविसी मोकळें । आंगाचें लेणें ॥ ७ ॥
वामांगीचा लास्यविलासु । जो हा जगद्रूप आभासु । तो तांडवमिसें कळासु । दाविसी तूं ॥ ८ ॥
हें असो विस्मो दातारा । तूं होसी जयाचा सोयरा । सोडरिकेचिया व्यवहारा । मुकेचि तो ॥ ९ ॥
फेडितां बंधनाचा ठावो । तूं जगद्बंधु ऐसा भावो । धरूं वोळगे उवावो । तुझाचि आंगीं ॥ १० ॥
तंव दुजयाचेनि नावें तया । देहही नुरेचि पै देवराया । जेणें तूं आपणपयां । केलासि दुजा ॥ ११ ॥
तूतें करुनि पुढें । जे उपायें घेती दवडे । तयां ठासी बहुवें पाडें । मागांचि तूं ॥ १२ ॥
जो ध्यानं सूये मानसीं । तयालागीं नाहीं तूं त्याचे देशीं । ध्यानही विसरे तेणेंसीं । वालभ तुज ॥ १३ ॥
तूतें सिद्धचि जो नेणे । तो नांदे सर्वज्ञपणें । वेदांही येवढें बोलणें । नेघसी कानीं ॥ १४ ॥
मौन गा तुझें राशिनांव । आतां स्तोत्रीं कें बांधों हाव । दिसती तेतुली माव । भजों काई ॥ १५ ॥
दैविकें सेवकु हों पाहों । तरी भेदितां द्रोहोचि लाहों । म्हणौनि आतां कांहीं नोहों । तुजलागीं जी ॥ १६ ॥
जें सर्वथा सर्वही नोहिजे । तें अद्वया तूतें लाहिजे । हें जाणें मी वर्म तुझें । आराध्य लिंगा ॥ १७ ॥
तरी नुरोनि वेगळेंपण । रसीं भजिन्नलें लवण । तैसें नमन माझें जाण । बहु काय बोलों ॥ १८ ॥
आतां रिता कुंभ समुद्रीं रिगे । तो उचंबळत भरोनि निगे । कां दशीं दीपसंगें । दीपुचि होय ॥ १९ ॥
तैसा तुझिया प्रणितीं । मी पूर्ण जाहलों श्रीनिवृत्तीं । आतां आणीन व्यक्तीं । गीतार्थु तो ॥ २० ॥
तरी षोडशाध्यायशेखीं । तिये समाप्तीच्या श्लोकीं । जो ऐसा निर्णयो निष्टकीं । ठेविला देवें ॥ २१ ॥
जे कृत्याकृत्यव्यवस्था । अनुष्ठावया पार्था । शास्त्रचि एक सर्वथा । प्रमाण तुज ॥ २२ ॥
तेथ अर्जुन मानसें । म्हणे हें ऐसें कैसें । जे शास्त्रेंवीण नसे । सुटिका कर्मा ॥ २३ ॥
तरी तक्षकाची फडे । ठाकोनि कें तो मणि काढे । कें नाकीचा केशु जोडे । सिंहाचिये ? ॥ २४ ॥
मग तेणें तो वोंविजे । तरीच लेणें पाविजे । एन्ही काय असिजे । रिक्तकंठी ? ॥ २५ ॥
तैसी शास्त्रांची मोकळी । यां कें कोण पां वेंटाळी । एकवाक्यतेच्या फळीं । पैसिजे कें ? ॥ २६ ॥
जालयाही एकवाक्यता । कां लाभें वेळु अनुष्ठितां । कैचा पैसारु जीविता । येतुलालिया ॥ २७ ॥
आणि शास्त्रें अर्थें देशें काळें । या चहूंही जें एकफळे । तो उपावो कें मिळे । आघवयांसी ? ॥ २८ ॥

म्हणौनि शास्त्राचें घडतें । नोहें प्रकारें बहुतें । तरी मुखा मुमुक्षां येथें । काय गति पां ? ॥ २९ ॥
हा पुसावया अभिप्रावो । जो अर्जुन करी प्रस्तावो । तो सतराविया ठावो । अध्याया येथ ॥ ३० ॥
तरी सर्वविषयीं वितृष्णु । जो सकळकळीं प्रवीणु । कृष्णाही नवल कृष्णु । अर्जुनत्वे जो ॥ ३१ ॥
शौर्या जोडला आधारु । जो सोमवंशाचा शृंगारु । सुखादि उपकारु । जयाची लीला ॥ ३२ ॥
जो प्रजेचा प्रियोत्तमु । ब्रह्मविद्येचा विश्रामु । सहचरु मनोधर्मु । देवाचा जो ॥ ३३ ॥

अर्जुन उवाच ।

ये शास्त्रविधिमुत्सृज्य यजन्ते श्रद्धयान्विताः ।

तेषां निष्ठा तु का कृष्ण सत्त्वमाहो रजस्तमः ॥ १ ॥

तो अर्जुन म्हणे गा तमालश्यामा । इंद्रियां फांवलिया ब्रह्मा । तुझां बोलु आम्हा । साकांक्षु पै जी ॥ ३४ ॥
जें शास्त्रेवांचूनि आणिकें । प्राणिया स्वमोक्षु न देखे । ऐसें कां कैपखें । बोलिलासी ॥ ३५ ॥
तरी न मिळेचि तो देशु । नव्हेचि काळा अवकाशु । जो करवी शास्त्राभ्यासु । तोही दुरी ॥ ३६ ॥
आणि अभ्यासीं विरजिया । होती जिया सामुग्रिया । त्याही नाहीं आपैतिया । तिये वेळीं ॥ ३७ ॥
उजू नोहेचि प्राचीन । नेदीचि प्रजा संवाहन । ऐसें ठेलें आपादन । शास्त्राचें जया ॥ ३८ ॥
किंबहुना शास्त्रविखीं । एकही न लाहातीचि नखी । म्हणौनि उखिविखी । सांडिली जिही ॥ ३९ ॥
परी निर्धारुनि शास्त्रें । अर्थानुष्ठानें पवित्रें । नांदताति परत्रें । साचारें जे ॥ ४० ॥
तयांऐसें आम्हीं होआवें । ऐसी चाड बांधोनि जीवें । घेती तयांचें मागावे । आचरावया ॥ ४१ ॥
धड्याचिया आखरां । तळीं बाळ लिहे दातारा । कां पुढांसूनि पडिकरा । अक्षमु चाले ॥ ४२ ॥
तैसें सर्वशास्त्रनिपुण । तयाचें जें आचरण । तेंचि करिती प्रमाण । आपलिये श्रद्धे ॥ ४३ ॥
मग शिवादिकें पूजनें । भूम्यादिकें महादानें । आग्निहोत्रादि यजनें । करिती जे श्रद्धा ॥ ४४ ॥
तयां सत्त्वरजतमां- / । माजीं कोण पुरुषोत्तमा । गति होय ते आम्हां । सांगिजो जी ॥ ४५ ॥
तंव वैकुण्ठपीठीचें लिंग । जो निगमपद्माचा पराग । जिये जयाचेनि हें जग । अंगच्छाया ॥ ४६ ॥
काळ सावियाचि वाढु । लोकोत्तर प्रौढु । आद्वितीय गूढु । आनंदघनु ॥ ४७ ॥
इयें श्लाघिजती जेणें बिकें । तें जयाचें आंगीं असिकें । तो श्रीकृष्ण स्वमुखें । बोलत असे ॥ ४८ ॥

श्री भगवानुवाच ।

त्रिविध भवति श्रद्धा देहिनां सा स्वभावजा ।

सात्त्विकी राजसी चैव तामसी चेति तां शृणु ॥ २ ॥

म्हणे पार्था तुझा अतिसो । हेंही आम्ही जाणतसों । जे शास्त्राभ्यासाचा आडसो । मानितोसि कीं ॥ ४९ ॥
नुसधियाची श्रद्धा । झोंबों पाहसी परमपदा । तरी तैसें हें प्रबुद्धा । सोहोपें नोहे ॥ ५० ॥
श्रद्धा म्हणितलियासाठीं । पातेजों नये किरीटी । काय द्विजु अंत्यजघृष्टीं । अंत्यजु नोहे ? ॥ ५१ ॥
गंगोदक जरी जालें । तरी मद्यभांडां आलें । तें घेऊं नये कांहीं केलें । विचारीं पां ॥ ५२ ॥
चंदनु होय शीतळु । परी अग्नीसी पावे मेळु । तें हातीं धरितां जाळूं । न शके काई ? ॥ ५३ ॥
कां किडाचिये आटतिये पुटीं । पडिलें सोळें किरीटी । घेतलें चोखासाठीं । नागवीना ? ॥ ५४ ॥

तैसें श्रद्धेचें दळवाडें । अंगें कीर चोखडें । परी प्राणियांच्या पडे । विभागीं जें ॥ ५५ ॥
 ते प्राणिये तंव स्वभावे । आनादिमायाप्रभावे । त्रिगुणाचेचि आघवे । वळिले आहाती ॥ ५६ ॥
 तेथही दोन गुण खांचती । मग एक धरी उन्नती । तें तैसियाचि होती वृत्ती । जीवांचिया ॥ ५७ ॥
 वृत्तीऐसें मन धरिती । मनाऐसी क्रिया करिती । केलिया ऐसी वरीती । मरोनि देहें ॥ ५८ ॥
 बीज मोडे झाड होये । झाड मोडे बीजीं सामाये । ऐसेनि कल्पकोडी जाये । परी जाति न नशे ॥ ५९ ॥
 तियापरीं यियें अपारें । होत जात जन्मांतरें । परी त्रिगुणत्व न व्यभिचरें । प्राणियांचें ॥ ६० ॥
 म्हणूनि प्राणियांच्या पैकीं । पडिली श्रद्धा अवलोकीं । ते होय गुणासारिखी । तिहीं ययां ॥ ६१ ॥
 विपायें वाढे सत्त्व शुद्ध । तेव्हां ज्ञानासी करी साद । परी एका दोघे वोखद । येर आहाती ॥ ६२ ॥
 सत्त्वाचेनि आंगलगे । ते श्रद्धा मोक्षफळा रिगे । तंव रज तम उगे । कां पां राहाती ? ॥ ६३ ॥
 मोडोनि सत्त्वाची त्राये । रजोगुण आकाशें जाये । तेव्हां तेचि श्रद्धा होये । कर्मकरसुणी ॥ ६४ ॥
 मग तमाची उठी आगी । तेव्हां तेचि श्रद्धा भंगी । हों लागे भोगालागीं । भलतेया ॥ ६५ ॥

सत्त्वानुरूपा सर्वस्य श्रद्धा भवति भारत ।
 श्रद्धामयोऽयं पुरुषो यो यच्छ्रद्धः स एव सः ॥ ३ ॥

एवं सत्त्वरजतमा- / । वेगळी श्रद्धा सुवर्मा । नाही गा जीवग्रामा- / । मार्जीं यया ॥ ६६ ॥
 म्हणौनि श्रद्धा स्वाभाविक । असे पै त्रिगुणात्मक । रजतमसात्त्विक । भेदीं इहीं ॥ ६७ ॥
 जैसें जीवनचि उदक । परी विषीं होय मारक । कां मिरयामाजीं तीख । उंसी गोड ॥ ६८ ॥
 तैसा बहुवसें तमें । जो सदाचि होय निमे । तेथ श्रद्धा परीणमे । तेंचि होऊनि ॥ ६९ ॥
 मग काजळा आणि मसी । न दिसे विवंचना जैसी । तेवीं श्रद्धा तामसी । सिनी नाही ॥ ७० ॥
 तैसीच राजसीं जीवीं । रजोमय जाणावी । सात्त्विकीं आघवीं । सत्त्वाचीच ॥ ७१ ॥
 ऐसेनि हा सकळु । जगडंबरु निखळु । श्रद्धेचाचि केवळु । वोतला असे ॥ ७२ ॥
 परी गुणत्रयवशें । त्रिविधपणाचें लासें । श्रद्धे जें उठिलें असे । तें वोळख तूं ॥ ७३ ॥
 तरी जाणिजे झाड फुलें । कां मानस जाणिजे बोलें । भोगें जाणिजे केलें । पूर्वजन्मींचें ॥ ७४ ॥
 तैसी जिहीं चिन्ही । श्रद्धेचीं रूपें तीन्हीं । देखिजती ते वानी । अवधारीं पां ॥ ७५ ॥

यजन्ते सात्त्विका देवान् यक्षरक्षांसि राजसाः ।
 प्रेतान् भूतगणांश्चान्ये यजन्ते तामसा जनाः ॥ ४ ॥

तरी सात्त्विक श्रद्धा । जयांचा होय बांधा । तयां बहुतकरुनि मेधा । स्वर्गीं आथी ॥ ७६ ॥
 ते विद्याजात पढती । यज्ञक्रिये निवडती । किंबहुना पडती । देवलोकीं ॥ ७७ ॥
 आणि श्रद्धा राजसा । घडले जे वीरेशा । ते भजती राक्षसां । खेचरां हन ॥ ७८ ॥
 श्रद्धां जे कां तामसी । ते मी सांगेन तुजपाशीं । जे कां केवळ पापराशी । आतिकर्कशी निर्दयत्वे ॥ ७९ ॥
 जीववधें साधूनि बळी । भूतप्रेतकुळें मैळीं । स्मशानीं संध्याकाळीं । पूजिती जे ॥ ८० ॥
 ते तमोगुणाचें सार । काढूनि निर्मिले नर । जाण तामसियेचें घर । श्रद्धेचें तें ॥ ८१ ॥
 ऐसी इहीं तिहीं लिंगीं । त्रिविध श्रद्धा जगीं । पै हें ययालागीं । सांगतु असें ॥ ८२ ॥

जे हे सात्त्विक श्रद्धा । जतन करावी प्रबुद्धा । येरी दोनी विरुद्धा । सांडाविया ॥ ८३ ॥
 हे सात्त्विकमति जया । निर्वाहती होय धनंजया । बागुल नोहे तया । कैवल्य तें ॥ ८४ ॥
 तो न पढो कां ब्रह्मसूत्र । नालोढो सर्व शास्त्र । सिद्धांत न होत स्वतंत्र । तयाच्या हातीं ॥ ८५ ॥
 परी श्रुतिस्मृतींचे अर्थ । जे आपण होऊनि मूर्त । अनुष्ठानें जगा देत । वडील जे हे ॥ ८६ ॥
 तयांचीं आचरती पाउलें । पाऊनि सात्त्विकी श्रद्धा चाले । तो तेंचि फळ ठेविलें । ऐसें लाहे ॥ ८७ ॥
 पै एक दीपु लावी सायासें । आणिक तेथें लाऊं बैसें । तरी तो काय प्रकाशें । वंचिजे गा ? ॥ ८८ ॥
 कां येकें मोल अपार । वेंचोनि केलें धवळार । तो सुरवाडु वस्तीकर । न भोगी काई ? ॥ ८९ ॥
 हें असो जो तळें करी । तें तयाचीच तृषा हरी । कीं सुआरासीचि अन्न घरीं । येरां नोहे ? ॥ ९० ॥
 बहुत काय बोलों पै गा । येका गौतमासीचि गंगा । येरां समस्तां काय जगां । वोहोळ जाली ? ॥ ९१ ॥
 म्हणौनि आपुलियापरी । शास्त्र अनुष्ठीती कुसरी । जाणे तयांते श्रद्धाळु जो वरी । तो मूर्खुही तरे ॥ ९२ ॥

अशास्त्रविहितं घोरं तप्यन्ते ये तपो जनाः ।
 दंभाहङ्कारसंयुक्ताः कामरागबलान्विताः ॥ ५ ॥

ना शास्त्राचेनि कीर नावें । खाकरोंही नेणती जीवें । परी शास्त्रज्ञांही शिवें । टेंकों नेदिती ॥ ९३ ॥
 वडिलांचिया क्रिया । देखोनि वाती वांकुलिया । पंडितां डाकुलिया । वाजविती ॥ ९४ ॥
 आपलेनीचि आटोपें । धनित्वाचेनि दपें । साचचि पाखंडाचीं तपें । आदरिती ॥ ९५ ॥
 आपुलिया पुढिलांचिया । आंगीं घालूनि कातिया । रक्तमांसा प्रणीतया । भर भरु ॥ ९६ ॥
 रिचविती जळतकुंडीं । लाविती चेड्याच्या तोंडीं । नवसियां देती उंडी । बाळकांची ॥ ९७ ॥
 आग्रहाचिया उजरिया । क्षुद्र देवतां वरीया । अन्नत्यागें सातरीया । ठाकती एक ॥ ९८ ॥
 अगा आत्मपरपीडा । बीज तमक्षेत्रीं सुहाडा । पेरिती मग पुढां । तेंचि पिके ॥ ९९ ॥
 बाहु नाहीं आपुलिया । आणि नावेतेंही धनंजया । न धरी होय तया । समुद्रीं जैसें ॥ १०० ॥
 कां वैद्यातें करी सळा । रसु सांडी पाय खोळां । तो रोगिया जेवीं जिव्हाळा । सवता होय ॥ १०१ ॥
 नाना पडिकराचेनि सळें । काढी आपुलेचि डोळे । तें वानवसां आंधळें । जैसें ठाके ॥ १०२ ॥
 तैसें तयां आसुरां होये । निंदूनि शास्त्रांची सोये । सैध धांवताती मोहें । आडवीं जे कां ॥ १०३ ॥
 कामु करवी तें करिती । क्रोधु मारवी ते मारिती । किंबहुना मातें पुरिती । दुःखाचा गुंडां ॥ १०४ ॥

कर्षयन्तः शरीरस्थं भूतग्राममचेतसः ।
 मां चैवान्तः शरीरस्थं तान् विद्ध्यासुरनिश्चयान् ॥ ६ ॥

आपुलां परावां देहीं । दुःख देती जें जें कांहीं । मज आत्मया तेतुलाही । होय शीणु ॥ १०५ ॥
 पै वाचेचेनिही पालवें । पापियां तयां नातळावें । परी पडिलें सांगावें । त्यजावया ॥ १०६ ॥
 प्रेत बाहिरें घालिजे । कां अंत्यजु संभाषणीं त्यजिजे । हें असो हातें क्षाळिजे । कश्मलातें ? ॥ १०७ ॥
 तेथ शुद्धीचिया आशा । तो लेपु न मनवे जैसा । तयांतें सांडावया तैसा । अनुवाडु हा ॥ १०८ ॥
 परी अर्जुना तूं तयांतें । देखसी तें स्मर हो मातें । जे आन प्रायश्चित्त येथें । मानेल ना ॥ १०९ ॥
 म्हणौनि जे श्रद्धा सात्त्विकी । पुढती तेचि पै येकी । जतन करावी निकी । सर्वांपरी ॥ ११० ॥

तरी धरावा तैसा संगु । जेणें पोखे सात्त्विक लागु । सत्त्ववृद्धीचा भागु । आहारु घेपें ॥ १११ ॥
 एन्हवीं तरी पाहीं । स्वभाववृद्धीच्या ठाई । आहारावांचूनि नाही । बळी हेतु ॥ ११२ ॥
 प्रत्यक्ष पाहें पां वीरा । जो सावध घे मदिरा । तो होऊनि ठाके माजिरा । तियेचि क्षणीं ॥ ११३ ॥
 कां जो साविया अन्नरसु सेवी । तो व्यापिजे वातश्लेष्मस्वभावीं । काय ज्वरु जालिया निववी । पयादिक ? ॥ ११४ ॥
 नातरी अमृत जयापरी । घेतलिया मरण वारी । कां आपुलियाऐसें करी । जैसें विष ॥ ११५ ॥
 तेवीं जैसा घेपे आहारु । धातु तैसाचि होय आकारु । आणि धातु ऐसा अंतरु । भावो पोखे ॥ ११६ ॥
 जैसें भांडियाचेनि तापें । आंतुलें उदकही तापे । तैसी धातुवशें आटोपे । चित्तवृत्ती ॥ ११७ ॥
 म्हणौनि सात्त्विकु रसु सेविजे । तें सत्त्वाची वाढी पाविजे । राजसा तामसा होईजे । येरी रसीं ॥ ११८ ॥
 तरी सात्त्विक कोण आहारु । राजसा तामसा कायी आकारु । हें सांगों करी आदरु । आकर्णनीं ॥ ११९ ॥

आहारस्त्वपि सर्वस्य त्रिविधो भवति प्रियः ।
 यज्ञस्तपस्तथा दानं तेषां भेदमिम शृणु ॥ ७ ॥

आणि एकसरें आहारा । कैसेनि तिनी मोहरा । जालिया तेही वीरा । रोकडें दाऊं ॥ १२० ॥
 तरी जेवणाराचिया रुची । निष्पत्ति कीं बोनियांची । आणि जेवितां तंव गुणांची । दासी येथ ॥ १२१ ॥
 जे जीव कर्ता भोक्ता । तो गुणास्तव स्वभावता । पावोनियां त्रिविधता । चेष्टे त्रिधा ॥ १२२ ॥
 म्हणौनि त्रिविधु आहारु । यज्ञुही त्रिप्रकारु । तप दान हन व्यापारु । त्रिविधचि ते ॥ १२३ ॥
 पै आहार लक्षण पहिले ? । सांगों जें म्हणितलें । तें आईक गा भलें । रूप करूं ॥ १२४ ॥

आयुः सत्त्वबलारोग्यसुखप्रीतिवर्धनाः ।
 रस्याः स्निग्धाः स्थिरा हृद्या आहाराः सात्त्विकप्रियाः ॥ ८ ॥

तरी सत्त्वगुणाकडे । जें दैवें भोक्ता पडे । तें मधुरीं रसीं वाढे । मेचु तया ॥ १२५ ॥
 आंगेंचि द्रव्यें सुरसें । जे आंगेंचि पदार्थ गोडसे । आंगेंचि स्नेहें बहुवसें । सुपक्वें जियें ॥ १२६ ॥
 आकारें नव्हती डगळें । स्पर्शें अति मवाळें । जिभेलागीं स्नेहाळें । स्वादें जियें ॥ १२७ ॥
 रसें गाढीं वरी ढिलीं । द्रवभावीं आथिलीं । ठायें ठावो सांडिलीं । अग्नितापें ॥ १२८ ॥
 आंगें सानें परीणामें थोरु । जैसें गुरुमुखींचें अक्षरु । तैशी अल्पीं जिहीं अपारु । तृप्ति राहे ॥ १२९ ॥
 आणि मुखीं जैसीं गोडें । तैसीचिहि ते आंतुलेकडे । तिये अन्नीं प्रीति वाढे । सात्त्विकांसी ॥ १३० ॥
 एवं गुणलक्षण । सात्त्विक भोज्य जाण । आयुष्याचें त्राण । नीच नवें हें ॥ १३१ ॥
 येणें सात्त्विक रसें । जंव देहीं मेहो वरीषे । तंव आयुष्यनदी उससे । दिहाचि दिहा ॥ १३२ ॥
 सत्त्वाचिये कीर पाळती । कारण हाचि सुमती । दिवसाचिये उन्नती । भानु जैसा ॥ १३३ ॥
 आणि शरीरा हन मानसा । बळाचा पै कुवासा । हा आहारु तरी दशा । कैची रोगां ॥ १३४ ॥
 हा सात्त्विकु होय भोग्यु । तें भोगावया आरोग्यु । शरीरासी भाग्यु । उदयलें जाणो ॥ १३५ ॥
 आणि सुखाचें घेणें देणें । निकें उवाया ये येणें । हें असो वाढे साजणें । आनदेंसीं ॥ १३६ ॥
 ऐसा सात्त्विकु आहारु । परीणमला थोरु । करी हा उपकारु । सबाह्यासी ॥ १३७ ॥
 आतां राजसासि प्रीती । जिहीं रसीं आथी । करूं तयाही व्यक्ती । प्रसंगें गा ॥ १३८ ॥

कट्वम्ललवणात्युष्णतीक्ष्णरूक्षविदाहिनः ।

आहारा राजसस्येष्टा दुःखशोकामयप्रदाः ॥ ९ ॥

तरी मारें उगें काळकुट । तेणें मानें जें कडुवट । कां चुनियाहूनि दासट । आम्ल हन ॥ १३९ ॥
कणिकीतें जैसें पाणी । तैसेंचि मीठ बांधया आणी । तेतुलीच मेळवणी । रसांतरांची ॥ १४० ॥
ऐसें खारट अपाडें । राजसा तया आवडे । ऊन्हाचेनि मिषें तोंडें । आगीचि गिळी ॥ १४१ ॥
वाफेचिया सिगे । वातीही लाविल्या लागे । तैसें उन्ह मागे । राजसु तो ॥ ११४२ ॥
वावदळ पाडूनि ठाये । साबळु डाहारला आहे । तैसें तीख तो खाये । जें घायेविण रुपे ॥ १४३ ॥
आणि राखेहूनि कोरडें । आंत बाहेरी येके पाडें । तो जिव्हादंशु आवडे । बहु तया ॥ १४४ ॥
परस्परें दांतां । आदळु होय खातां । तो गा तोंडीं घेतां । तोषों लागे ॥ १४५ ॥
आधींच द्रव्यें चुरमुरीं । वरी परवडिजती मोहरी । जियें घेतां होती धुवारी । नाकेतोंडें ॥ १४६ ॥
हें असो उगें आगीतें । म्हणे तैसें राडतें । पढियें प्राणापरौतें । राजसासि गा ॥ १४७ ॥
ऐसा न पुरोनि तोंडा । जिभा केला वेडा । अन्नमिषें अग्नि भडभडां । पोटीं भरी ॥ १४८ ॥
तैसाचि लवंगा सुटे । मग भुई गा सेजे खाटे । पाणियाचें न सुटे । तोंडोनि पात्र ॥ १४९ ॥
ते आहार नव्हती घेतले । व्याधिव्याळ जे सुतले । ते चेववावया घातलें । माजवण पोटीं ॥ १५० ॥
तैसें एकमेकां सळें । रोग उठती एके वेळे । ऐसा राजसु आहारु फळे । केवळ दुःखें ॥ १५१ ॥
एवं राजसा आहारा । रूप केलें धनुर्धरा । परीणामाचाहि विसुरा । सांगितला ॥ १५२ ॥
आतां तया तामसा । आवडे आहारु जैसा । तेंही सांगों चिळसा । झणें तुम्ही ॥ १५३ ॥
तरी कुहिलें उष्टें खातां । न मनिजे तेणें अनहिता । जैसें कां उपहिता । म्हैसी खाय ॥ १५४ ॥

यातयामं गतरसं पूति पर्युषितं च यत् ।

उच्छिष्टमपि चामेध्यम् भोजनं तामसप्रियम् ॥ १० ॥

निपजलें अन्न तैसें । दुपाहरीं कां येरें दिवसें । अतिकरें तें तामसें । घेईजे तें ॥ १५५ ॥
नातरी अर्ध उकडिलें । कां निपट करपोनि गेलें । तैसेंही खाय चुकलें । रसा जें येवों ॥ १५६ ॥
जया कां आथि पूर्ण निष्पत्ती । जेथ रसु धरी व्यक्ती । तें अन्न ऐसी प्रतीती । तामसा नाही ॥ १५७ ॥
ऐसेनि कहीं विपायें । सदन्ना वरपडा होये । तरी घाणी सुटे तंव राहे । व्याघ्रु जैसा ॥ १५८ ॥
कां बहुवें दिवशीं वोलांडिलें । स्वादपणें सांडिलें । शुष्क अथवा सडलें । गाभिणेंही हो ॥ १५९ ॥
तेंही बाळाचे हातवरी । चिवडिलें जैसी राडी करी । का सवें बैसोनि नारी । गोतांबील करी ॥ १६० ॥
ऐसेनि कश्मळें जें खाय । तें तया सुखभोजन ऐसें होय । परी येणेंही न धाय । पापिया तो ॥ १६१ ॥
मग चमत्कारु देखा । निषेधाचा आंबुखा । जया का सदोखा । कुद्रव्यासी ॥ १६२ ॥
तया अपेयांच्या पानीं । अखाद्यांच्या भोजनीं । वाढविजे उतान्ही । तामसें तेणें ॥ १६३ ॥
एवं तामस जेवणारा । ऐसैसी मेचु हे वीरा । तयाचें फल दुसरां । क्षणीं नाही ॥ १६४ ॥
जे जेव्हांचि हें अपवित्र । शिवे तयाचें वक्त्र । तेव्हांचि पापा पात्र । जाला तो कीं ॥ १६५ ॥
यावरतें जें जेवीं । ते जेविते वोज न म्हणावी । पोटभरती जाणावी । यातना ते ॥ १६६ ॥

शिरच्छेदे काय होये । का आर्गी रिघतां कैसें आहे । हें जाणावें काई पाहें । परी साहातुचि असे ॥ १६७ ॥
 म्हणौनि तामसा अन्ना । परीणामु गा सिनाना । न सांगोंचि गा अर्जुना । देवो म्हणे ॥ १६८ ॥
 आतां ययावरी । आहाराचिया परी । यजुही अवधारीं । त्रिधा असे ॥ १६९ ॥
 परी तिहींमार्जीं प्रथम । सात्त्विक यज्ञाचें वर्म । आईक पां सुमहिम - । शिरोमणी ॥ १७० ॥

अफलाकांक्षिभिर्यज्ञो विधिदृष्टो य इज्यते ।
 यष्टव्यमेवेति मनः समाधाय स सात्त्विकः ॥ ११ ॥

तरी एकु प्रियोत्तमु- / । वांचोनि वाढों नेदी कामु । जैसा का मनोधर्मु । पतिव्रतेचा ॥ १७१ ॥
 नाना सिंधूतें ठाकोनि गंगा । पुढारां न करीचि रिगा । का आत्मा देखोनि उगा । वेदु ठेला ॥ १७२ ॥
 तैसें जे आपुल्या स्वहितीं । वेंचूनियां चित्तवृत्ती । नुरवितीचि अहंकृती । फळालागीं ॥ १७३ ॥
 पातलेया झाडाचें मूळ । मागुतें सरो नेंणेंचि जळ । जिरालें गां केवळ । तयाच्याचि आंगीं ॥ १७४ ॥
 तैसें मनें देही । यजननिश्चयाच्या ठायीं । हारपोनि जें कांही । वांछितीना ॥ १७५ ॥
 तिहीं फळवांच्छ्यात्यागीं । स्वधर्मावांचूनि विरागीं । कीजे तो यजु सवांगीं । अळंकृतु ॥ १७६ ॥
 परी आरिसा आपणपें । डोळां जैसें घेपें । कां तळहातींचें दीपें । रत्न पाहिजे ॥ १७७ ॥
 नाना उदितें दिवाकरें । गमावा मार्गु दिठी भरे । तैसा वेदु निर्धारें । देखोनियां ॥ १७८ ॥
 तियें कुडें मंडप वेदी । आणीकही संभारसमृद्धी । ते मेळवणी जैसी विधी । आपणपां केली ॥ १७९ ॥
 सकळावयव उचितें । लेणीं पातलीं जैसीं आंगातें । तैसे पदार्थ जेथिचे तेथें । विनियोगुनी ॥ १८० ॥
 काय वानूं बहुती बोलीं । जैसी सर्वाभरणीं भरली । ते यज्ञविद्याचि रूपा आली । यजनमिषें ॥ १८१ ॥
 तैसा सांगोपांगु । निफजे जो यागु । नुठऊनियां लागु । महत्त्वाचा ॥ १८२ ॥
 प्रतिपाळु तरी पाटाचा । झाडीं कीजे तुळसीचा । परी फळा फुला छायेचा । आश्रयो नाहीं ॥ १८३ ॥
 किंबहुना फळाशेवीण । ऐसेया निगुती निर्माण । होय तो यागु जाण । सात्त्विकु गा ॥ १८४ ॥

अभिसन्धाय तु फलं दंभार्थमपि चैव यत् ।
 इज्यते भरतश्रेष्ठ तं यज्ञं विद्धि राजसम् ॥ १२ ॥

आतां यजु कीर वीरेशा । करी पै याचिऐसा । परी श्राद्धालागीं जैसा । अवंतिला रावो ॥ १८५ ॥
 जरी राजा घरासि ये । तरी बहुत उपेगा जाये । आणि कीर्तीही होये । श्राद्ध न ठके ॥ १८६ ॥
 तैसा धरुनि आवांका । म्हणे स्वर्गु जोडेल असिका । दीक्षितु होईन मान्यु लोकां । घडेल यागु ॥ १८७ ॥
 ऐसी केवळ फळालागीं । महत्त्व फोकारावया जगीं । पार्था निष्पत्ति जे यागीं । राजस पै ते ॥ १८८ ॥

विधिहीनमसृष्टान्नं मन्त्रहीनमदक्षिणम् ।
 श्रद्दाविरहितं यज्ञं तामसं परिचक्षते ॥ १३ ॥

आणि पशुपक्षिविवाही । जोशी कामापरौता नाहीं । तैसा तामसा यज्ञा पाहीं । आग्रहोचि मूळ ॥ १८९ ॥
 वारया वाट न वाहे । कीं मरण मुहूर्त पाहे । निषिद्धांसीं बिहे । आगी जरी ॥ १९० ॥

तरी तामसाचिया आचारा। विधीचा आथी वोढावारा। म्हणूनि तो धनुर्धरा। उत्सुंखळु ॥ १९१ ॥
 नाही विधीची तेथ चाड। नये मंत्रादिक तयाकड। अन्नजातां न सुये तोंड। मासिये जेवीं ॥ १९२ ॥
 वैराचा बोधु ब्राह्मणा। तेथ कें रिगेल दक्षिणा। अग्नि जाला वाउधाणा। वरपडा जैसा ॥ १९३ ॥
 तैसें वायांचि सर्वस्व वेंचे। मुख न देखती श्रद्धेचें। नागविलें निपुत्रिकाचें। जैसें घर ॥ १९४ ॥
 ऐसा जो यज्ञाभासु। तया नाम यागु तामसु। आइकें म्हणे निवासु। श्रियेचा तो ॥ १९५ ॥
 आता गंगेचें एक पाणी। परी नेलें आनानीं वाहणीं। एक मळीं एक आणी। शुद्धत्व जैसें ॥ १९६ ॥
 तैसें तिहीं गुणीं तप। येथ जाहलें आहे त्रिरूप। तें एक केलें दे पाप। उद्धरी एक ॥ १९७ ॥
 तरी तेंचि तिहीं भेदीं। कैसेनि पां म्हणौनि सुबुद्धी। जाणों पाहासी तरी आधीं। तपचि जाण ॥ १९८ ॥
 येथ तप म्हणजे काई। तें स्वरूप दाऊं पाहीं। मग भेदिलें गुणीं तिहीं। तें पाठीं बोलों ॥ १९९ ॥
 तरी तप जें कां सम्यक्। तेंही त्रिविध आइक। शारीर मानसिक। शाब्द गा ॥ २०० ॥
 आतां गा तिहीं माझारीं। शारीर तंव अवधारीं। तरी शंभु कां श्रीहरी। पढियंता होय ॥ २०१ ॥

देवद्विजगुरुप्राज्ञपूजनं शौचमार्जवम् ।
 ब्रह्मचर्यमहिंसा च शारीरं तप उच्यते ॥ १४ ॥

तया प्रिया देवतालया। यात्रादिकें करावया। आठही पाहार जैसें पायां। उळिग घापे ॥ २०२ ॥
 देवांगणमिरवणियां। अंगोपचार पुरवणियां। करावया म्हणियां। शोभती हात ॥ २०३ ॥
 लिंग कां प्रतिमा दिठी। देखतखेंवों अंगेष्टी। लोटिजे कां काठी। पडली जैसी ॥ २०४ ॥
 आणि विधिविनयादिकीं। गुणीं वडील जे लोकीं। तया ब्राह्मणाची निकी। पाइकी कीजे ॥ २०५ ॥
 अथवा प्रवासें कां पीडा। का शिणले जे सांकडां। ते जीव सुरवाडा। आणिजती ॥ २०६ ॥
 सकल तीर्थांचिये धुरे। जियें कां मातापितरें। तयां सेवेसी कीर शरीरें। लोण कीजे ॥ २०७ ॥
 आणि संसाराऐसा दारुणु। जो भेटलाचि हरी शीणु। तो ज्ञानदानीं सकरुणु। भजिजे गुरु ॥ २०८ ॥
 आणि स्वधर्माचा आगिटां। देह जाड्याचिया किटा। आवृत्तिपुटीं सुभटा। झाडी कीजे ॥ २०९ ॥
 वस्तु भूतमात्रीं नमिजे। परोपकारीं भजिजे। स्त्रीविषयीं नियमिजे। नावें नावें ॥ २१० ॥
 जन्मतेनि प्रसंगे। स्त्रीदेह शिवणें आंगें। तेथूनि जन्म आघवें। सोंवळें कीजे ॥ २११ ॥
 भूतमात्राचेनि नावें। तृणही नासुडावें। किंबहुना सांडावे। छेद भेद ॥ २१२ ॥
 ऐसैसी जें शरीरीं। रहाटीची पडे उजरी। तें शारीर तप घुमरी। आलें जाण ॥ २१३ ॥
 पार्था समस्तही हें करणें। देहाचेनि प्रधानपणें। म्हणौनि ययातें मी म्हणें। शारीर तप ॥ २१४ ॥
 एवं शारीर जें तप। तयाचें दाविलें रूप। आतां आइक निष्पाप। वाङ्मय तें ॥ २१५ ॥

अनुद्वेगकरं वाक्यं सत्यं प्रियहितं च यत् ।
 स्वाध्यायाभ्यसनं चैव वाङ्मयं तप उच्यते ॥ १५ ॥

तरी लोहाचें आंग तुक। न तोडितांचि कनक। केलें जैसें देख। परीसें तेणें ॥ २१६ ॥
 तैसें न दुखवितां सेजे। जावळिया सुख निपजे। ऐसें साधुत्व कां देखिजे। बोलणां जिये ॥ २१७ ॥
 पाणी मुदल झाडा जाये। तृण ते प्रसंगेचि जियें। तैसें एका बोलिलें होये। सर्वांहि हित ॥ २१८ ॥

जोडे अमृताची सुरसरी । तें प्राणातें अमर करी । स्नानें पाप ताप वारी । गोडीही दे ॥ २१९ ॥
 तैसा अविबेकुही फिटे । आपुलें अनादित्व भेटे । आइकतां रुचि न विटे । पीयुषीं जैसी ॥ २२० ॥
 जरी कोणी करी पुसणें । तरी होआवें ऐसें बोलणें । नातरी अवर्तणें । निगमु का नाम ॥ २२१ ॥
 ऋग्वेदादि तिन्ही । प्रतिष्ठीजती वाग्भुवनीं । केली जैसी वदनीं । ब्रह्मशाळा ॥ २२२ ॥
 नातरी एकाधें नांव । तेंचि शैव का वैष्णव । वाचे वसे तें वाग्भव । तप जाणावें ॥ २२३ ॥
 आतां तप जें मानसिक । तेंही सांगों आइक । म्हणे लोकनाथनायक । नायकु तो ॥ २२४ ॥

मनः प्रसादः सौम्यत्वं मौनमात्मविनिग्रहः ।
 भावसंशुद्धिरित्येतत्तपो मानसमुच्यते ॥ १६ ॥

तरी सरोवर तरंगीं । सांडिलें आकाश मेधीं । का चंदनाचें उरगीं । उद्यान जैसें ॥ २२५ ॥
 नाना कळावैषम्यें चंद्रु । कां सांडिला आधीं नरेंद्रु । नातरी क्षीरसमुद्रु । मंदराचळें ॥ २२६ ॥
 तैसी नाना विकल्पजाळें । सांडुनि गेलिया सकळें । मन राहे का केवळें । स्वरूपें जें ॥ २२७ ॥
 तपनेवीण प्रकाशु । जाड्येवीण रसीं रसु । पोकळीवीण अवकाशु । होय जैसा ॥ २२८ ॥
 तैसी आपली सोय देखे । आणि आपलिया स्वभावा मुके । हिंवली जैसी आंगिकें । हिंवों नेदी निजांग ॥ २२९ ॥
 तैसें न चलतें कळकेंवीण । शशिबिंब जैसें परीपूर्ण । तैसें चोखी शृंगारपण । मनाचें जें ॥ २३० ॥
 बुजाली वैराग्याची वोरप । जिराली मनाची धांप कांप । तेथ केवळ जाली वाफ । निजबोधाची ॥ २३१ ॥
 म्हणौनि विचारावया शास्त्र । राहाटवावें जें वक्त्र । तें वाचेचेंही सूत्र । हातीं न धरी ॥ २३२ ॥
 तें स्वलाभ लाभलेपणें । मन मनपणाही धरूं नेणें । शिवतलें जैसें लवणें । आपुलें निज ॥ २३३ ॥
 तेथ कें उठिती ते भाव । जिहीं इंद्रियमार्गीं धांव । वेऊनि ठाकावे गांव । विषयांचे ते ॥ २३४ ॥
 म्हणौनि तिये मानसीं । भावशुद्धिचि असे अपैसी । रोमशुचि जैसी । तळहातासी ॥ २३५ ॥
 काय बहु बोलों अर्जुना । जें हे दशा ये मना । तें मनोतपाभिधाना । पात्र होय ती ॥ २३६ ॥
 परी ते असो हें जाण । मानस तपाचें लक्षण । देवो म्हणे संपूर्ण । सांगितलें ॥ २३७ ॥
 एवं देहवाचाचित्तें । जें पातलें त्रिविधत्वातें । तें सामान्य तप तूतें । परीसविलें गा ॥ २३८ ॥
 आतां गुणत्रयसंगें । हेंचि विशेषीं त्रिविधीं रिगे । तेंही आइक चांगें । प्रज्ञाबळें ॥ २३९ ॥

श्रद्धया परया तप्तं तपस्तत्रिविधं नरैः ।
 अफलाकाङ्क्षभिर्युक्तैः सात्त्विकं परिचक्षते ॥ १७ ॥

तरी हेंचि तप त्रिविधा । जें दाविलें तुज प्रबुद्धा । तेंचि करी पूर्णश्रद्धा । सांडुनि फळ ॥ २४० ॥
 जें पुरतिया सत्त्वशुद्धी । आचरिजे आस्तिक्यबुद्धी । तें तयातेंचि गा प्रबुद्धी । सात्त्विक म्हणिपे ॥ २४१ ॥

सत्कारमानपूजार्थं तपो दंभेन चैव यत् ।
 क्रियते तदिह प्रोक्तं राजसं चलमध्रुवं ॥ १८ ॥

नातरी तपस्थापनेलागीं । दुजेपण मांडुनि जगीं । महत्वाच्या शृंगीं । बैसावया ॥ २४२ ॥

त्रिभुवनीचिया सन्माना । न वचावें ठाया आना । धुरेचिया आसना । भोजनालागीं ॥ २४३ ॥
 विश्वाचिया स्तोत्रा । आपण होआवया पात्रा । विश्वें आपलिया यात्रा । कराविया यावें ॥ २४४ ॥
 लोकांचिया विविधा पूजा । आश्रयो न धरावया दुजा । भोग भोगावे वोजा । महत्त्वाचिया ॥ २४५ ॥
 अंग बोल माखूनि तपें । विकावया आपणपें । अंगहीन पडपे । जियापरी ॥ २४६ ॥
 हें असो धनमानी आस । वाढउनी तप कीजे सायास । तें तेंचि तप राजस । बोलिजे गा ॥ २४७ ॥
 परी पहरणी जें दुहिलें । तें तें गुरुं न दुभेचि व्यालें । का उभें शेत चारिलें । पिकावया नुरे ॥ २४८ ॥
 तैसें फोकारितां तप । कीजे जें साक्षेप । तें फळीं तंव सोप । निःशेष जाय ॥ २४९ ॥
 ऐसें निर्फळ देखोनि करितां । माझारीं सांडी पंडुसुता । म्हणौनि नाहीं स्थिरता । तपा तया ॥ २५० ॥
 एन्हवीं तरी आकाश मांडी । जो गर्जोनि ब्रह्मांड फोडी । तो अवकाळु मेघु काय घडी । राहात आहे ? ॥ २५१ ॥
 तैसें राजस तप जें होये । तें फळीं कीर वांझ जाये । परी आचरणींही नोहे । निर्वाहतें गा ॥ २५२ ॥
 आतां तेंचि तप पुढती । तामसाचिये रीती । पै परत्रा आणि कीर्ती । मुकोनि कीजे ॥ २५३ ॥

मूढग्राहेणात्मनो यत्पीडया क्रियते तपः ।
 परस्योत्सादनार्थं वा तत्तामसमुदाहृतम् ॥ १९ ॥

केवळ मूर्खपणाचा वारा । जीवीं घेऊनि धनुर्धरा । नाम ठेविजे शरीरा । वैरियाचें ॥ २५४ ॥
 पंचाग्नीची दडगी । खोलवीजती शरीरालागीं । का इंधन कीजे हें आगी । आंतु लावी ॥ २५५ ॥
 माथां जाळिजती गुगुळु । पाठीं घालिजती गळु । अंग जाळिती इंगळु । जळतभीतां ॥ २५६ ॥
 दवडोनि श्वासोच्छ्वास । कीजती वायांचि उपवास । कां घेपती धूमाचें घांस । अधोमुखें ॥ २५७ ॥
 हिमोदकें आकंठें । खडकें सेविजती तटें । जितया मांसाचे चिमुटे । तोडिती जेथ ॥ २५८ ॥
 ऐसी नानापरी हे काया । घाय सूतां पै धनंजया । तप कीजे नाशावया । पुढिलातें ॥ २५९ ॥
 आंगभारें सुटला धोंडा । आपण फुटोनि होय खंडखंडा । कां आड जालियातें रगडा । करी जैसा ॥ २६० ॥
 तेवीं आपलिया आटणिया । सुखें असतया प्राणिया । जिणावया शिराणिया । कीजती गा ॥ २६१ ॥
 किंबहुना हे वोखटी । घेऊनि क्लेशाची हातवटी । तप निफजे तें किरीटी । तामस होय ॥ २६२ ॥
 एवं सत्त्वादिकांच्या आंगीं । पाडिलें तप तिहीं भागीं । जालें तेंही तुज चांगी । दाविलें व्यक्ती ॥ २६३ ॥
 आतां बोलतां प्रसंगा । आलें म्हणौनि पै गा । करूं रूप दानलिंगा । त्रिविधा तया ॥ २६४ ॥
 येथ गुणाचेनि बोलें । दानही त्रिविध असे जालें । तेंचि आइक पहिलें । सात्त्विक ऐसें ॥ २६५ ॥

दातव्यमिति यद्दानं दीयतेऽनुपकारिणे ।
 देशे काले च पात्रे च तद्दानं सात्त्विकं स्मृतम् ॥ २० ॥

तरी स्वधर्मा आंतौतें । जें जें मिळे आपणयातें । तें तें दीजे बहुतें । सन्मानयोगें ॥ २६६ ॥
 जालया सुबीजप्रसंगु । पडे क्षेत्रवाफेचा पांगु । तैसाचि दानाचा हा लागु । देखतसें ॥ २६७ ॥
 अनर्घ्य रत्न हातां चढे । तें भांगाराची वोढी पडे । दोनी जालीं तरी न जोडे । लेतें आंग ॥ २६८ ॥
 परी सण सुहृद संपत्ती । हे तिन्ही येकीं मिळती । जे भाग्य धरी उन्नती । आपुल्याविषयीं ॥ २६९ ॥
 तैसें निफजावया दान । जै सत्त्वासि ये संवाहन । तें देश काळ भाजन । द्रव्यही मिळे ॥ २७० ॥

तरी आधीं तंव प्रयत्नेंसीं । होआवें कुरुक्षेत्र का काशी । नातरी तुके जो इहींसीं । तो देशुही हो ॥ २७१ ॥
 तेथ रविचंद्राहुमेळु । होतां पाहे पुण्यकाळु । का तयासारिखा निर्मळु । आनुही जाला ॥ २७२ ॥
 तैशा काळीं तिये देशीं । होआवी पात्र संपत्ती ऐसी । मूर्ति आहे धरिली जैसी । शुचित्वेंचि कां ॥ २७३ ॥
 आचाराचें मूळपीळ । वेदांची उतारपेठ । तैसें द्विजरत्न चोखट । पावोनियां ॥ २७४ ॥
 मग तयाच्या ठाई वित्ता । निवर्तवावी स्वसत्ता । परी प्रियापुढें कांता । रिगे जैसी ॥ २७५ ॥
 का जयाचें ठेविलें तया । देऊनि होईजे उतराइया । नाना हडपें विडा राया । दिधला जैसा ॥ २७६ ॥
 तैसेनि निष्कामें जीवें । भूम्यादिक अपावें । किंबहुना हांवें । नेदावें उठों ॥ २७७ ॥
 आणि दान जया द्यावें । तयातें ऐसेया पाहावें । जया घेतलें नुमचवे । कायसेंनही ॥ २७८ ॥
 साद घातलिया आकाशा । नेदी प्रतिशब्दु जैसा । का पाहिला आरसा । येरीकडे ॥ २७९ ॥
 नातरी उदकाचिये भूमिके । आफळिलेनि कंदुकें । उधळौनि कवतिकें । न येईजे हाता ॥ २८० ॥
 नाना वसो घातला चारू । माथां तुरंबिला बुरू । न करी प्रत्युपकारू । जियापरी ॥ २८१ ॥
 तैसें दिधलें दातयाचें । जो कोणेही आंगें नुमचे । अर्पिलया साम्य तयाचें । कीजे पै गा ॥ २८२ ॥
 ऐसिया जें सामग्रिया । दान निफजे वीरराया । तें सात्त्विक दानवर्या । सर्वांही जाण ॥ २८३ ॥
 आणि तोचि देशु काळु । घडे तैसाचि पात्रमेळु । दानभागुही निर्मळु । न्यायगतु ॥ २८४ ॥

यत्तु प्रत्युपकारार्थं फलमुद्दिश्य वा पुनः ।
 दीयते च परिक्लिष्टं तद्दानं राजसं स्मृतम् ॥ २१ ॥

परी मनीं धरुनि दुभतें । चारिजे जेवीं गाईतें । का पेंव करुनि आइतें । पेरूं जाइजे ॥ २८५ ॥
 नाना दिठी घालुनि आहेरा । अवंतुं जाइजे सोयिरा । का वाण धाडिजे घरा । वोवसीयाचे ॥ २८६ ॥
 पै कळांतर गांठी बांधिजे । मग पुढिलांचें काज कीजे । पूजा घेऊनि रसु दीजे । पीडितांसी ॥ २८७ ॥
 तैसें जया जें दान देणें । तो तेणेंचि गा जीवनें । पुढती भुंजावा भावें येणें । दीजे जें का ॥ २८८ ॥
 अथवा कोणी वाटे जातां । घेतलें उमचों न शकता । मिळे जें पंडुसुता । द्विजोत्तमु ॥ २८९ ॥
 तरी कवड्या एकासाठीं । अशेषां गोत्रांचीच किरीटी । सर्व प्रायश्चित्तें सुयें मुठीं । तयाचिये ॥ २९० ॥
 तेवींचि पारलौकिकें । फळें वांछिजती अनेकें । आणि दीजे तरी भुके । येकाही नोहे ॥ २९१ ॥
 तेंही ब्राह्मणु नेवो सरे । कीं हाणिचेनि शिणें झांसुरें । सर्वस्व जैसें चोरें । नागऊनि नेलें ॥ २९२ ॥
 बहु काय सांगों सुमती । जें दीजे या मनोवृत्ती । तें दान गा त्रिजगतीं । राजस पै ॥ २९३ ॥

अदेशकाले यद्दमपात्रेभ्यश्च दीयते ।
 असत्कृतमवज्ञातं तत्तामसमुदाहृतम् ॥ २२ ॥

मग म्लेंच्छांचे वसौटें । दांगाणे हन कैकटे । का शिविरें चोहटे । नगरीचे ते ॥ २९४ ॥
 तेही ठाई मिळणी । समयो सांजवेळु कां रजनी । तेव्हां उदार होणें धनी । चोरियेच्या ॥ २९५ ॥
 पात्रें भाट नागारी । सामान्य स्त्रिया का जुवारी । जिये मूर्तिमंते भुररीं । भुले तया ॥ २९६ ॥
 रूपानृत्याची पुरवणी । ते पुढां डोळेभारणी । गीत भाटीव तो श्रवणीं । कर्णजपु ॥ २९७ ॥
 तयाहीवरी अळुमाळु । जें घे फुलागंधाचा गुगुळु । तंव भ्रमाचा तो वेताळु । अवतरे तैसा ॥ २९८ ॥

तेथ विभांडूनियां जग । आणिले पदार्थ अनेग । तेणें घालूं लागे मातंग । गवादी जैसी ॥ २९९ ॥
 एवं ऐसेनि जें देणें । तें तामस दान मी म्हणें । आणि घडे दैवगुणें । आणिकही ऐक ॥ ३०० ॥
 विपायें घुणाक्षर पडे । टाळिये काउळा सांपडे । तैसे तामसां पर्व जोडे । पुण्यदेशीं ॥ ३०१ ॥
 तेथ देखोनि तो आथिला । योग्यु मागोंही आला । तोही दर्पा चढला । भांबावें जरी ॥ ३०२ ॥
 तरी श्रद्धा न धरी जिवी । तया माथाही न खालवी । स्वयें न करी ना करवी । अर्घ्यादिक ॥ ३०३ ॥
 आलिया न घली बैसों । तेथ गंधाक्षतांचा काय अतिसो । हा अप्रसंगु कीर असो । तामसी नरीं ॥ ३०४ ॥
 पैं बोळविजे रिणाइतु । तैसा झकवी तयाचा हातु । तूं करणें याचा बहुतु । प्रयोगु तेथ ॥ ३०५ ॥
 आणि जया जें दे किरीटी । तयातें उमाणी तयासाठीं । मग कुबोलें कां लोटी । अवज्ञेच्या ॥ ३०६ ॥
 हें बहु असो यापरी । मोल वेंचणें जें अवधारीं । तया नांव चराचरीं । तामस दान ॥ ३०७ ॥
 ऐशीं आपुलाला चिन्ही । अळकृतें तिन्ही । दानें दाविलीं अभिधानीं । रजतमाचिया ॥ ३०८ ॥
 तेथ मी जाणत असें । विपायें तूं गा ऐसें । कल्पिसील मानसें । विचक्षणा ॥ ३०९ ॥
 जें भवबंधमोचक । येकलें कर्म सात्त्विक । तरी कां वेखासी सदोख । येर बोलावीं ? ॥ ३१० ॥
 परी नोसंतितां विवसी । भेटी नाहीं निधीसी । का धूं न साहतां जैसी । वाती न लगे ॥ ३११ ॥
 तैसें शुद्धसत्त्वाआड । आहे रजतमाचें कवाड । तें भेदणे यातें कीड । म्हणावें कां ? ॥ ३१२ ॥
 आम्ही श्रद्धादि दानांत । जें समस्तही क्रियाजात । सांगितलें कां व्याप्त । तिहीं गुणीं ॥ ३१३ ॥
 तेथ भरंवसेनि तिन्ही । न सांगोंचि ऐसें मानीं । परी सत्त्व दावावया दोन्ही । बोलिलों येरें ॥ ३१४ ॥
 जें दोहीमाजीं तिजें असे । तें दोन्ही सांडितांचि दिसे । अहोरात्रत्यागें जैसें । संध्यारूप ॥ ३१५ ॥
 तैसें रजतमविनाशें । तिजें जें उत्तम दिसे । तें सत्त्व हें आपैसें । फावासि ये ॥ ३१६ ॥
 एवं दाखवावया सत्त्व तुज । निरूपिलें तम रज । तें सांडूनि सत्त्वे काज । सार्धीं आपुलें ॥ ३१७ ॥
 सत्त्वेचि येणें चोखाळें । करीं यज्ञादिकें सकळें । पावसी तें करतळें । आपुलें निज ॥ ३१८ ॥
 सूर्ये दाविलें सांतें । काय एक न दिसे तेथें । तेवीं सत्त्वे केलें फळातें । काय नेदी ? ॥ ३१९ ॥
 हे कीर आवडतांविखीं । शक्ति सत्त्वी आथी निकी । परी मोक्षेंसी एकीं । मिसळणें जें ॥ ३२० ॥
 तें एक आनचि आहे । तयाचा सावावो जें लाहे । तें मोक्षाचाही होये । गांवीं सरतें ॥ ३२१ ॥
 पैं भांगार जन्हीं पंधरें । तन्ही राजावळींचीं अक्षरें । लाहें तैचि सरे । जियापरी ॥ ३२२ ॥
 स्वच्छें शीतळें सुगंधें । जळें होती सुखप्रदें । परी पवित्रत्व संबधें । तीर्थांचेनि ॥ ३२३ ॥
 नयी हो कां भलतैसी थोरी । परी गंगा जें अंगीकारी । तैचि तिये सागरीं । प्रवेशु गा ॥ ३२४ ॥
 तैसें सात्त्विका कर्मां किरीटी । येतां मोक्षाचिये भेटी । न पडे आडकाठी । तें वेगळें आहे ॥ ३२५ ॥
 हा बोलु आइकतखेवीं । अर्जुना आधि न माये जीवीं । म्हणे देवें कृपा करावी । सांगावें तें ॥ ३२६ ॥
 तेथ कृपाळुचक्रवर्ती । म्हणे आईक तयाची व्यक्ती । जेणें सात्त्विक तें मुक्ती- । रत्न देखे ॥ ३२७ ॥

अतत्सदिति निर्देशो ब्रह्मणस्त्रिविधः स्मृतः ।

ब्राह्मणास्तेन वेदाश्च यज्ञाश्च विहिताः पुरा ॥ २३ ॥

तरी अनादि परब्रह्म । जें जगदादि विश्रामधाम । तयाचें एक नाम । त्रिधा पैं असे ॥ ३२८ ॥
 तें कीर अनाम अजाती । परी अविद्यावर्गांचिये राती- । माजी वोळखावया श्रुती । खूण केली ॥ ३२९ ॥
 उपजलिया बाळकासी । नांव नाहीं तयापासी । ठेविलेनि नांवेसी । ओ देत उठी ॥ ३३० ॥

कष्टले संसारशीणें । जे देवों येती गाऱ्हाणें । तयां ओ दे नावें जेणें । तो संकेतु हा ॥ ३३१ ॥
 ब्रह्माचा अबोला फिटावा । अद्वैततत्त्वे तो भेटावा । ऐसा मंत्रु देखिला कणवा । वेदें बापें ॥ ३३२ ॥
 मग दाविलेनि जेणें एके । ब्रह्म आळविलें कवतिकें । मागां असत ठाके । पुढां उभें ॥ ३३३ ॥
 परी निगमाचळशिखरी । उपनिषदार्थनगरी । आहाति जे ब्रह्माच्या येकाहारी । तयांसीच कळे ॥ ३३४ ॥
 हेंही असो प्रजापती । शक्ति जे सृष्टि करिती । ते जया एका आवृत्ती । नामाचिये ॥ ३३५ ॥
 पै सृष्टीचिया उपक्रमा- / पूर्वी गा वीरोत्तमा । वेडा ऐसा ब्रह्मा । एकला होता ॥ ३३६ ॥
 मज ईश्वरातें नोळखे । ना सृष्टिही करूं न शके । तो थोरु केला एके । नामें जेणें ॥ ३३७ ॥
 जयाचा अर्थु जीवीं ध्यातां । जें वर्णत्रयचि जपतां । विश्वसृजनयोग्यता । आली तया ॥ ३३८ ॥
 तेधवां रचिलें ब्रह्मजन । तयां वेद दिधलें शासन । यज्ञा ऐसें वर्तन । जीविकें केलें ॥ ३३९ ॥
 पाठीं नेणों किती येर । स्रजिले लोक अपार । जाले ब्रह्मदत्त अग्रहार । तिन्हीं भुवनें ॥ ३४० ॥
 ऐसें नाममंत्रें जेणें । धातया अढंच करणें । तयाचें स्वरूप आइक म्हणे । श्रीकांतु तो ॥ ३४१ ॥
 तरी सर्व मंत्रांचा राजा । तो प्रणवो आदिवर्णु बुझा । आणि तत्कारु जो दुजा । तिजा सत्कारु ॥ ३४२ ॥
 एवं अंतसदाकारु । ब्रह्मनाम हें त्रिप्रकारु । हें फूल तुरंबी सुंदरु । उपनिषदाचें ॥ ३४३ ॥
 येणेंसी गा होऊनि एक । जें कर्म चाले सात्त्विक । तें कैवल्यातें पाइक । घरींचे करी ॥ ३४४ ॥
 परी कापुराचें थळीव । आणून देईल दैव । लेवों जाणणेंचि आडव । तेथ असे बापा ॥ ३४५ ॥
 तैसें आदरिजेल सत्कर्म । उच्चरिजेल ब्रह्मनाम । परी नेणिजेल जरी वर्म । विनियोगाचें ॥ ३४६ ॥
 तरी महंताचिया कोडी । घरा आलियाही वोढी । मानूं नेणतां परवडी । मुद्दल तुटे ॥ ३४७ ॥
 कां ल्यावया चोखट । टीक भांगार एकवट । घालूनि बांधिली मोट । गळा जेवीं ॥ ३४८ ॥
 तैसें तोंडीं ब्रह्मनाम । हातीं तें सात्त्विक कर्म । विनियोगेवीण काम । विफळ होय ॥ ३४९ ॥
 अगा अन्न आणि भूक । पासीं असे परी देख । जेऊं नेणतां बालक । लंघनचि कीं ॥ ३५० ॥
 का स्नेहसूत्र वैश्वानरा । जालियाही संसारा । हातवटी नेणतां वीरा । प्रकाशु नोहे ॥ ३५१ ॥
 तैसे वेळे कृत्य पावे । तेथिंचा मंत्रुही आठवे । परी व्यर्थ तें आघवें । विनियोगेवीण ॥ ३५२ ॥
 म्हणौनि वर्णत्रयात्मक । जे हें परब्रह्मनाम एक । विनियोगु तूं आइक । आतां याचा ॥ ३५३ ॥

तस्मादोमित्युदाहृत्य यज्ञदानतपः क्रियाः ।
 प्रवर्तन्ते विधानोक्ताः सततं ब्रह्मवादिनाम् ॥ २४ ॥

तरी या नामींचीं अक्षरें तिन्हीं । कर्मां आदिमध्यनिदानीं । प्रयोजावीं पै स्थानीं । इहीं तिन्हीं ॥ ३५४ ॥
 हेंचि एकी हातवटी । घेउनि हन किरीटी । आले ब्रह्मविद भेटी । ब्रह्माचिये ॥ ३५५ ॥
 ब्रह्मोंसीं होआवया एकी । ते न वंचती यज्ञादिकीं । जे चावळलें वोळखीं । शास्त्रांचिया ॥ ३५६ ॥
 तो आदि तंव ओंकारु । ध्यानें करिती गोचरु । पाठीं आणिती उच्चारु । वाचेही तो ॥ ३५७ ॥
 तेणें ध्यानें प्रकटें । प्रणवोच्चारें स्पष्टें । लागती मग वाटे । क्रियांचिये ॥ ३५८ ॥
 आंधारी अभागु दिवा । आडवीं समर्थु बोळावा । तैसा प्रणवो जाणावा । कर्मारंभीं ॥ ३५९ ॥
 उचितदेवोद्देशे । द्रव्यें धर्म्यें आणि बहुवसें । द्विजद्वारां हन हुताशें । यजिती पै ते ॥ ३६० ॥
 आहवनीयादि वन्ही । निक्षेपरूपीं हवनीं । यजिती पै विधानीं । फुडे होउनी ॥ ३६१ ॥
 किंबहुना नाना याग । निष्पत्तीचे घेउनि अंग । करिती नावडतेया त्याग । उपाधीचा ॥ ३६२ ॥

कां न्याये जोडला पवित्रीं । भूम्यादिकीं स्वतंत्रीं । देशकाळशुद्ध पात्रीं । देती दानें ॥ ३६३ ॥
 अथवा एकांतरां कृच्छ्रीं । चांद्रायणं मासोपवासीं । शोषोनि गा धातुराशी । करिती तपें ॥ ३६४ ॥
 एवं यज्ञदानतपें । जियें गाजती बंधरूपें । तिहींच होय सोपें । मोक्षाचें तयां ॥ ३६५ ॥
 स्थळीं नावा जिया दाटिजे । जळीं तियांचि जेवीं तरीजे । तेवीं बंधकीं कर्मीं सुटिजे । नामें येणें ॥ ३६६ ॥
 परी हें असो ऐसिया । या यज्ञदानादि क्रिया । ओंकारें सावायिलिया । प्रवर्तती ॥ ३६७ ॥
 तिया मोटकिया जेथ फळीं । रिगों पाहाती निहाळीं । प्रयोजिती तिये काळीं । तच्छब्दु तो ॥ ३६८ ॥

तदित्यनभिसन्धाय फलं यज्ञतपः क्रियाः ।
 दानक्रियाश्च विविधाः क्रियन्ते मोक्षकाङ्क्षिभिः ॥ २५ ॥

जें सर्वांही जगापरौतें । जें एक सर्वही देखतें । तें तच्छब्दें बोलिजे तें । पैल वस्तु ॥ ३६९ ॥
 तें सर्वादिकत्वे चितीं । तद्रूप ध्यावूनियां सुमती । उच्चारेंही व्यक्ती । आणिती पुढती ॥ ३७० ॥
 म्हणती तद्रूपा ब्रह्मा तया । फळेंसीं क्रिया इयां । तेंचि होतु आम्हां भोगावया । कांहींचि नुरो ॥ ३७१ ॥
 ऐसेनि तदात्मकें ब्रह्म । तेथ उगाणूनि कर्म । आंग झाडिती न ममें । येणें बोलें ॥ ३७२ ॥
 आतां ओंकारें आदरिलें । तत्कारें समर्पिलें । इया रिती जया आलें । ब्रह्मत्व कर्मा ॥ ३७३ ॥
 तें कर्म कीर ब्रह्माकारें । जालें तेणेंही न सरे । जे करी तेणेंसी दुसरें । आहे म्हणौनि ॥ ३७४ ॥
 मीठ आंगें जळीं विरे । परी क्षारता वेगळी उरे । तैसें कर्म ब्रह्माकारें । गमे तें द्वैत ॥ ३७५ ॥
 आणि दुजे जंव जंव घडे । तंव तंव संसारभय जोडे । हें देवो आपुलेनि तोंडें । बोलती वेद ॥ ३७६ ॥
 म्हणौनि परत्वे ब्रह्म असे । तें आत्मत्वे परीयवसे । सच्छब्द या रिणादोषें । ठेविला देवें ॥ ३७७ ॥
 तरी ओंकार तत्कारी । कर्म केले जें ब्रह्मशरीरी । जें प्रशस्तादि बोलवरी । वाखाणिलें ॥ ३७८ ॥
 प्रशस्तकर्मीं तिये । सच्छब्दा विनियोगु आहे । तोचि आइका होये । तैसा सांगों ॥ ३७९ ॥

सद्भावे साधुभावे च सदित्येतत्प्रयुज्यते ।
 प्रशस्ते कर्मणि तथा सच्छब्दः पार्थ युज्यते ॥ २६ ॥

तरी सच्छब्दें येणें । आटूनि असताचें नाणें । दाविजे अव्यंगवाणें । सत्तेचें रूप ॥ ३८० ॥
 जें सत् तेंचि काळें देशें । होऊं नेणेचि अनारिसे । आपणपां आपण असे । अखंडित ॥ ३८१ ॥
 हें दिसतें जेतुलें आहे । तें असतपणें जें नोहे । देखतां रूपीं सोये । लाभे जयाची ॥ ३८२ ॥
 तेणेंसीं प्रशस्त तें कर्म । जें जालें सर्वात्मक ब्रह्म । देखिजे करूनि सम । ऐक्यबोधें ॥ ३८३ ॥
 तरी ओंकार तत्कारें । जें कर्म दाविलें ब्रह्माकारें । तें गिळूनि होईजे एकसरें । सन्मात्रचि ॥ ३८४ ॥
 ऐसा हा अंतरंगु । सच्छब्दाचा विनियोगु । जाणा म्हणे श्रीरंगु । मी ना म्हणें हो ॥ ३८५ ॥
 ना मीचि जरी हो म्हणें । तरी श्रीरंगीं दुजें हेंचि उणें । म्हणौनि हें बोलणें । देवाचेंचि ॥ ३८६ ॥
 आतां आणिकीही परी । सच्छब्दु हा अवधारी । सात्त्विक कर्मा करी । उपकारु जो ॥ ३८७ ॥
 तरी सत्कर्म चांगें । चालिलीं अधिकारबगें । परी एकाधें कां आंगें । हिणावती जें ॥ ३८८ ॥
 तें उणें एकें अवयवें । शरीर ठाके आघवें । कां अंगहीन भांडावें । रथाची गती ॥ ३८९ ॥
 तैसें एकेंचि गुणेंवीण । सतचि परी असतपण । कर्म धरी गा जाण । जिये वेळे ॥ ३९० ॥

तेव्हां ओंकार तत्कारी । सावायिला हा चांगी परी । सच्छब्दु कर्मा करी । जीर्णोद्धारु ॥ ३९१ ॥
 तें असतपण फेडी । आणी सद्भावाचिये रुढी । निजसत्त्वाचिये प्रौढी । सच्छब्दु हा ॥ ३९२ ॥
 दिव्यौषध जैसैं रोगिया । कां सावावो ये भंगलिया । सच्छब्दु कर्मा व्यंगलिया । तैसा जाण ॥ ३९३ ॥
 अथवा कांहीं प्रमादें । कर्म आपुलिये मर्यादे । चुकोनि पडे निषिद्धे । वाटे हन ॥ ३९४ ॥
 चालतयाही मार्गु सांडे । पारखियाचि अखरें पडे । राहाटीमाजी न घडे । काइ काइ ? ॥ ३९५ ॥
 म्हणौनि तैसी कर्मा । राभस्यें सांडे सीमा । असाधुत्वाचिया दुर्नामा । येवों पाहे जें ॥ ३९६ ॥
 तेथ गा हा सच्छब्दु । येरां दोहींपरीस प्रबुद्धु । प्रयोजिला करी साधु । कर्मातें यया ॥ ३९७ ॥
 लोहा परीसाची घृष्टी । वोहळा गंगेची भेटी । कां मृता जैसी वृष्टी । पीयूषाची ॥ ३९८ ॥
 पै असाधुकर्मा तैसा । सच्छब्दुप्रयोगु वीरेशा । हें असो गौरवुचि ऐसा । नामाचा यया ॥ ३९९ ॥
 घेऊनि येथिंचें वर्म । जें विचारिसी हें नाम । तें केवळ हेंचि ब्रह्म । जाणसी तूं ॥ ४०० ॥
 पाहें पां अतत्सत् ऐसैं । हें बोलणें तेथ नेतसे । जेथूनि कां हें प्रकाशे । दृश्यजात ॥ ४०१ ॥
 तें तंव निर्विशिष्ट । परब्रह्म चोखट । तयाचें हें आंतुवट । व्यंजक नाम ॥ ४०२ ॥
 परी आश्रयो आकाशा । आकाशचि का जैसा । या नामानामी आश्रयो तैसा । अभेदु असे ॥ ४०३ ॥
 उदयिला आकाशी । रवीचि रवीतें प्रकाशी । हे नामव्यक्ती तैसी । ब्रह्मचि करी ॥ ४०४ ॥
 म्हणौनि त्र्यक्षर हें नाम । नव्हे जाण केवळ ब्रह्म । ययालागीं कर्म । जें जें कीजे ॥ ४०५ ॥

यज्ञे तपसि दाने च स्थितिः सदिति चोच्यते ।
 कर्म चैव तदर्थीयं सदित्येवाभिधीयते ॥ २७ ॥

तें याग अथवा दानें । तपादिकेही गहनें । तियें निफजतु कां न्यूनें । होऊनि ठातु ॥ ४०६ ॥
 परी परीसाचा वरकली । नाही चोखाकिडाची बोली । तैसी ब्रह्मीं अर्पितां केलीं । ब्रह्मचि होती ॥ ४०७ ॥
 उणिया पुरियाची परी । नुरेचि तेथ अवधारी । निवडूं न येती सागरी । जैसिया नदी ॥ ४०८ ॥
 एवं पार्था तुजप्रती । ब्रह्मनामाची हे शक्ती । सांगितली उपपत्ती । डोळसा गा ॥ ४०९ ॥
 आणि येकेकाही अक्षरा । वेगळवेगळा वीरा । विनियोगु नागरा । बोलिलों रीती ॥ ४१० ॥
 एवं ऐसैं सुमहिम । म्हणौनि हें ब्रह्मनाम । आतां जाणितलें कीं सुवर्म । राया तुवां ? ॥ ४११ ॥
 तरी येथूनि याचि श्रद्धा । उपलविली हो सर्वदा । जयाचें जालें बंधा । उरों नेदी ॥ ४१२ ॥
 जिये कर्मी हा प्रयोगु । अनुष्ठिजे सद्विनियोगु । तेथ अनुष्ठिला सांगु । वेदुचि तो ॥ ४१३ ॥

अश्रद्धया हुतं दत्तं तपस्तप्तं कृतं च यत् ।
 असदित्युच्यते पार्थ न च तत्प्रेत्य नो इह ॥ २८ ॥

ॐ तत्सदिति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे
 श्रीकृष्णार्जुनसंवादे श्रद्धात्रयविभागयोगो नाम सप्तदशोऽध्यायः ॥ १७अ ॥

ना सांडूनि हे सोये । मोडूनि श्रद्धेची बाहे । दुराग्रहाची त्राये । वाढऊनियां ॥ ४१४ ॥
 मग अश्रमेध कोडी कीजे । रत्नं भरोनि पृथ्वी दीजे । एकांगुष्ठीही तपिजे । तपसाहस्त्री ॥ ४१५ ॥

जळाशयाचेनि नावें । समुद्रही कीजती नवे । परी किंबहुना आघवें । वृथाचि तें ॥ ४१६ ॥
खडकावरी वर्षले । जैसें भस्मीं हवन केलें । कां खेंव दिधलें । साउलिये ॥ ४१७ ॥
नातरी जैसें चडकणा । गगना हाणितलें अर्जुना । तैसा समारंभु सुना । गेलाचि तो ॥ ४१८ ॥
घाणां गाळिले गुंडे । तेथ तेल ना पेंडी जोडे । तैसें दरिद्र तेवढें । ठेलेंचि आंगीं ॥ ४१९ ॥
गांठीं बांधली खापरी । येथ अथवा पैलतीरीं । न सरोनि जैसी मारी । उपवासीं गा ॥ ४२० ॥
तैसें कर्मजातें तेणें । नाहीं ऐहिकीचें भोगणें । तेथ परत्र तें कवणें । अपेक्षावें ॥ ४२१ ॥
म्हणौनि ब्रह्मनामश्रद्धा । सांडूनि कीजे जो धांदा । हें असो सिणु नुसधा । दृष्टादृष्टीं तो ॥ ४२२ ॥
ऐसें कलुषकरिकेसरी । त्रितापतिमिरतमारी । श्रीवर वीर नरहरी । बोलिलें तेणें ॥ ४२३ ॥
तेथ निजानंदा बहुवसा- / । माजीं अर्जुन तो सहसा । हरपला चंद्रु जैसा । चांदिणेनि ॥ ४२४ ॥
अहो संग्रामु हा वाणिया । मापें नाराचांचिया आणिया । सूनि माप घे मवणिया । जीवितेंसी ॥ ४२५ ॥
ऐसिया समयीं कर्कशें । भोगीजत स्वानंदराज्य कैसें । आजि भाग्योदयो हा नसे । आनी ठाई ॥ ४२६ ॥
संजयो म्हणे कौरवराया । गुणा रिद्धों ये रिपूचिया । आणि गुरुही हा आमुचिया । सुखाचा येथ ॥ ४२७ ॥
हा न पुसता हे गोठी । तरी देवो कां सोडिते गांठी । तरी कैसेंनि आम्हां भेटी । परमार्थेंसीं ॥ ४२८ ॥
होतो अज्ञानाच्या आंधारां । वोसंतीत जन्मवाहरा । तो आत्मप्रकाशमंदिरा- / । आंतु आणिलें ॥ ४२९ ॥
एवढा आम्हां तुम्हां थोरु । केला येणें उपकारु । म्हणौनि हा व्याससहोदरु । गुरुत्वे होय ॥ ४३० ॥
तेवींचि संजयो म्हणे चिर्ती । हा अतिशयो या नृपती । खुपेल म्हणौनि किती । बोलत असों ॥ ४३१ ॥
ऐसी हे बोली सांडिली । मग येरीचि गोठी आदरिली । जे पार्थें कां पुसिली । श्रीकृष्णातें ॥ ४३२ ॥
याचें जैसें कां करणें । तैसें मीही करीन बोलणें । ऐकियो ज्ञानदेवो म्हणे । निवृत्तीचा ॥ ४३३ ॥
इति श्रीज्ञानदेवविरचितायां भावार्थदीपिकायां सप्तदशोऽध्यायः ॥

Encoded and proofread by
Chhaya Deo, Sharad Deo, and Vishwas Bhide.
Assisted by
Sunder Hattangadi, Joshi, and Shree Devi Kumar.

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com
Last updated November 23, 2008